

מראי מקומות- מכות י"ג

ע"כ היינו משום דהקרקע שלהם הוא, ולמ"ד דאין להם שכר, היינו משום דאינו שלהם [ויש לעי' אם זה תלוי במח' רש"י ותוס' לעיל לפי פ"י הערל"ג]. והק' הגבול"א, דלפי המ"ד דבמ"ב כ"ע מודו דיש להן שכר, א"כ לכאור' לכ"ע יכולין לומר האדמה אשר נתת לנו, שהרי יש להם המ"ב ערים, והניח בקו'.

(ד) **וכן בגולה, וכו'- כ' הריטב"א** דאף דבמתני' נקט השררה שהי' לו, ובבביתא השררה שהי' לאבותיו, ל"ק, אלא דבמתני' נקט שררה שהי' לו, להודיע כח דר"י, דאפי' למה שהוחזק הוא עצמו אינו חוזר, ובביתא אשמעי' כחו דר"מ, דאפי' למה שהחזיקו אבותיו חוזר. וכ' "ואגב אורחין שמעי' משמעתין, דכל שהוחזקו אבותיו בשום מינוי ושררה, והוא ראוי לכך, שהוא קם תחת אבותיו, שלא נח' כאן אלא לאלו לפי שהורעו בעבירות אלו", וסיים בשם הרמב"ן דנלמד מהא דכתי' למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל, כל משימות שהתם בישראל יהיו לו ולבניו.

אלו הן הלוקין

(ה) **ונתינה- פרש"י**, מן הגבעונין היא, ומלקות משום לא תתחתן בס'. וכ' הרמב"ן דמבואר ממתני' כשי' רש"י, דאיסור חתנות דנתינים הוא מן התורה, ומה דאי' ביבמות (עח:): דדוד גזר עליהם, היינו דגזר עליהם עבדות, ודלא כפרש"י שם, דפי' דגזר עליהם איסור חתנות. וליישוב הסתירה בדברי רש"י, כ' **הערוך לנר** די"ל דרש"י ס"ל כמש"כ הריטב"א כאן, דדוד ראשון הי' אסור משום לא תתחתן בס', אבל שאר דורות דוד גזר עליהם. ומה דפי' רש"י בעלמא דדוד גזר עליהם, היינו משום דלא דחק עצמו לפרש דמירי בדורו של משה, אבל במתני' מוכרחין לומר כן, דבלא"ה לית בהו חיוב מלקות.

(ו) **גרושה וחלוצה לכהן הדיוט- פרש"י**, גרושה והיא חלוצה רק חייב א', משום שהחלוצה

(א) **מעלים היו שכר ללוים, דברי ר' יהודה- פי' תוס'**, דהרוצחים צריכים להעלות מס וארנונא ללוים. ופרש"י, מעלים היו שכר ללוים שרוצחים שוכרים מהם את בתי הדירה. ואין ברור כ"כ כוונת רש"י, מי משלם למי, ומה משלם. וע' **בערוך לנר** דמבואר דס"ל דכוונת רש"י הוא דהרוצחים נותנים שכר דירה להלוים, ומה שנקט לשון "הערים", היינו משום דהי' ק' לו לשון "מעלים", דלכאור' הול"ל לשון "משלמין", ומה שנקט לשון מעלים, כוונתו דע"י הערים היו הלוים מרויחים, ולכן שפיר נקט לשון מעלים, אבל הדין דקתני במתני' הוא דצריכין הרוצחים לשלם שכר דירה (וכן פסק המאירי והרמב"ם [רוצח ח', י'], וכ' הערל"ג דכוונת הרמב"ם כרש"י). אולם בתוס' אי' פי' אחר (וגם פירושו מדויק מהא דנקט לשון מעלין, דמצינו לשון זה לענין מס, ולא לענין שכר רגיל), דהיינו דמשלמין המס והארנונא, ולא כ' דמשלמין שכר דירה. וכ' שיש נפק"מ לדינא בין רש"י ותוס', דלפי רש"י, כל המח' הוא לענין שכר דירה, אבל לענין תשלומי המס וארנונא, י"ל דכ"ע מודו דפטורים. ולפי תוס' להיפוך, דכל המח' הוא בענין מס וארנונא, אבל לענין שכר דירה, י"ל דכ"ע מודו דצריכין (ע"ש להסברו).

(ב) **כי הנך לקליטה- העיר הערוך לנר**, הא קיי"ל דאין היקש למחצה, וא"כ, כמו דבשש הערים הוו לכל צרכיכם, א"כ לימא דה"ה המ"ב. ותי' די"ל דס"ל דלא אמרי' אין היקש למחצה אלא למה שכתוב בפירוש, אבל הך דלכל צרכיכם דבשש ערים לא נפקא רק מריבוי דלכם, י"ל דלהא לא איתקש.

(ג) **אבל בארבעים ושנים דברי הכל היו מעלין להן שכר- ע' בגבורת ארי** שהביא מה דאי' בירושלמי בפ"ה דמעשר שני, דנח' ר' יוסי ור"מ אם הלוים מתוודים וידוי מ"ש, דנח' אם אמרי' דמה שניתנו להם הערי הלוים היינו שהקרקע שלהם הוא, או אם רק לדירה ניתנו ולא דגוף הקרקע שלהם הוא. ושוב תלה המח' שם במתני', דלמ"ד דיש ללוים שכר,

התורה הזאת שהוא מרבה, א"כ כיון דמקרא א' מרבה ומקרא א' ממעט, מוקמי ריבויא לחומרא ומיעוטא לקולא. (ב) אטו משום דאית ב' בלאו חומרא דכרת מגרע גרע בחומר מלקות.

(ט) **בפירוש ריבית תורה חייבי כריתות למלקות-** הק' הרמב"ן, אם טעמא דר"ע הוא משום הג"ש, או משום דלא אמרי' כדי רשעתו אלא ברשעה המסורה לב"ד, א"כ מה אמר בהברייא דטעמא הוא משום דאי עושה תשובה, וכו'. ותי' ד"הכי קאמר, מצינו חייבי כריתות למלקות, ואין דנין חייבי מיתות מחייבי כריתות במה מצינו, שאין דנין חמור מקל להקל עליו, וחייבי כריתות קלין, שאם עשה תשובה אין ב"ד שלמעלה ממיתין אותו, וללשנא דרבא שאמר משום דאזהרת כרת לא צריך, ברייתא לאו עיקר טעמא נסיב, אלא טעמא דקרא הוא. וכע"ז אי' גם בריטב"א, ע"ש.

(י) **רבא אמר אתרו ב' לקטלא כ"ע לא פליגי דאין לוקה ומת- פ"י המהרש"א,** דהיינו משום כדי רשעתו. והק' המהרש"א, א"כ תקשי לכ"ע כדפריך לעיל, א"כ חייבי כריתות נמי, מאי אמרת שאם עשה תשובה, וכו', השתא מיהת לא עבדי. וא"כ, למה הק' הגמ' דוקא לפי ר"ע, הרי גם לר"י קשה, וכ' דיש ליישב בדוחק, וע' בערל"צ מש"כ בזה.

(יא) **לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו- פרש"י,** דלא ניתן אזהרה זו לאזהרת עונש מלקות כשאר אזהרות, שהרי הוצרך להזהירו כדי לחייבו מיתה. והק' הערוך לנר, דא"כ יצא דהיכא דכתיב תרי לאווין באיזה חיוב מיתה, דאז באמת ס"ל לר"ע דלוקה אף בחיוב מיתת ב"ד. וע' מה שהק' שם מאיזה מקומות דמשמע דאף היכא דכתיב ב' לאווין בהעבירה דאינו לוקה, כיון דאית ב' חיוב מיתת ב"ד, וצ"ע.

(יב) **חייבי כריתות לא צריכי התראה- ע' בלחם משנה** (סנהדרין י"ח, ב') שהביא מש"כ הרמב"ם בסה"מ ובפיה"מ דגם חייב כריתות צריכין אזהרה, וע"ש שהק' דלכא' זה אינו כסוגיין, וע' מש"כ שם ליישב דעתו.

אינה כתובה, אלא מריבוי מייטין לה, דנתרבה מהא דכתיב ואשה, דזה מרבה חלוצה. וע' בריטב"א דכ' דמשמע מדברי רש"י דס"ל דאיסור חלוצה הוא מדאורייתא, וכ' דלכא' כן משמע ממתני'. אלא דהק' דבקיודושין וביבמות מבואר דאיסור חלוצה אינו אלא מדרבנן, ומה דנקט חלוצה במתני', הוא משום שיגרא דלישנא, ומה דאמרי' דגרופה והיא חלוצה אינה לוקה אלא אחת, היינו כמש"כ תוס', דבמקום שהיא גרופה אינה לוקה מכות מרדות משום שהיא ג"כ חלוצה. [אולם אולי יש לדחות דאית הריטב"א מפרש"י בסוגיין, דהנה כ' המנחת חינוך (קמ"ה, ה') בשם המשנה למלך (א"ב י"ז, ד') דש"י תוס' כאן הוא דבמקום דאי' מלקות דאורייתא, אינו לוקה מכת מרדות. אולם הביא מהפרי מגדים (פתיחה לאו"ח, חלק א' אות כ"ח) דכ' דאין דאי' מתוס', דאולי ס"ל לתוס' דהיכא שיש איסורים חלוקים שפיר לוקה גם המכת מרדות, אלא דכאן, כיון דרבנן אסמכוה אקרא דואשה, א"כ אפי' אם מן התורה ה' לא ה' לוקה ב', וכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון. וא"כ, אולי י"ל דזהו באמת כוונת רש"י, דלעולם איסור חלוצה אינו אלא מדרבנן, אלא כיון דאסמכוה רבנן אקרא דואשה, א"כ אינו חייב אלא א', ואינו לוקה על גרופה משום מכת מרדות, וצ"ע בזה.]

(ז) **ר"ע אומר, חייבי כריתות ישנו בכלל מלקות מ', שאם עשו תשובה, ב"ד של מעלה מוחלין להן- ע' בבעל המאור** בסוף מכלתין (ד: בדפי הרי"ף), שכ' דלכא' ר"ע חולק על רחב"ג דס"ל שם דכל שלקו נפטרו מידי כריתתן, דאם ה' ס"ל כוותי', א"כ דל מהכא התשובה, הרי כיון שלוקה פטור מכריתות, וא"כ לא יהי' ב' רשעיות. ותי' דלעולם ס"ל כוותי', אלא דכוונתו לומר דכיון דאם עשו תשובה ב"ד של מעלה מוחלין לו, אפי' בלא מלקות, א"כ אין מוכח להיות ב' רשעיות, וא"כ שפיר לוקה. אולם ע' ברמב"ן במלחמת שם דכ' דאי"צ לזה, אלא דלעולם ס"ל כרחב"ג, וכוונת ר"ע ה' להק', דאפי' אם המלקות פוטר הכריתות, מ"מ למה ילקה, לימא דקם ל' בדרכה מיני', וכרת חמור ממלקות. וע"ז השיב דכיון דאם עשה תשובה לא יהי' נענש בכרת, א"כ נמצא דעונש מלקות עיקר, דלעולם ילקה, אפי' אם עושה תשובה, וא"כ באמת המלקות חמור, ושפיר ילקה ויפטור הכריתות.

(ח) **השתא דאתית להכי, כולוהו נמי דומיא דלאו דחסימה- הק' הריטב"א,** א"כ אף חייבי כריתות ממעט, דהא לא דומיא דלאו דחסימה. ותי', (א) כיון דכתיב את כל דברי

(ג) מה עבודת כוכבים שב ואל תעשה, אף כל שב ואל תעשה, לאפוקי הני דקום עשה-הק' תוס', למה למה לי קרא לומר דמי שלא מל אינו חייב קרבן, הרי לעולם לא יתברר שהוא בכרת עד שימות, דלעולם יכול למול עצמו וליפטר מכרת, וא"כ ודאי אינו מביא קרבן. ותי' "דלעולם כל זמן שלא מל, עונש כרת עליו". וכ' הערוך לנר דלכאו' כוונת תוס' בתירוצו הוא כשי' הראב"ד (מילה א', ב'), דכל יום שאינו מל את עצמו יש עליו חיוב כרת, ודלא כשי' הרמב"ם שם, דאינו חייב כרת עד שימות בלא מילה. אולם עדיין תמה הערל"נ, מהו הציור, אם מיירי דעדיין ערל הוא, א"כ מה שייך לו להביא קרבן, הרי אינו שב מדיעתו. ואם כבר מל, א"כ אין צריך קרא לפוטרו מקרבן, שהרי כבר פטר עצמו מכרת ע"י המילה. ולכן כ' הערל"נ ליישב קו' תוס' באו"א, דמיירי דלא מל עצמו בשוגג, ושוב נכרת הגיד שלו וכדו', ושוב א"א לו למול עצמו, ובזה צריך מיעוט, כיון דלמעשה עבר בשוגג, וה"א שיהי' חייב חטאת, קמ"ל (וכ' דזה יישב אפי' לשי' הרמב"ם).